

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ CHÍNH SÁCH XÃ HỘI VÀ SỰ VẬN DỤNG HIỆN NAY

ThS TRIỆU THANH SƠN

Trưởng Chính trị thành phố Cần Thơ

Ngày nhận:

28-2-2024

Ngày thẩm định, đánh giá:

20-5-2024

Ngày duyệt đăng:

10-6-2024

Tóm tắt: Chính sách xã hội có vai trò đặc biệt quan trọng.

Thông qua thực hiện chính sách xã hội sẽ tạo động lực thúc đẩy tiến bộ và công bằng xã hội, hiện thực hóa mục tiêu, khát vọng xây dựng đất nước phồn vinh, hạnh phúc. Bài viết tập trung làm rõ việc nghiên cứu, vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh về chính sách xã hội ở Việt Nam, đề cập những nội dung cần tập trung thực hiện tốt: tăng cường công tác tuyên truyền, nâng cao nhận thức của các cấp ủy Đảng; thực hiện tốt chính sách ưu đãi người có công với cách mạng; xây dựng và hoàn thiện hệ thống chính sách, pháp luật; nâng cao năng lực, hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về chính sách xã hội...

Từ khóa:

*Tư tưởng Hồ Chí Minh;
chính sách xã hội*

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về chính sách xã hội

Chính sách lao động và việc làm là vấn đề cấp bách của toàn xã hội.

Đây là một trong những quyền lợi cơ bản nhất của người lao động, là thước đo đánh giá năng lực và thể hiện bản chất tốt đẹp của chế độ. Hồ Chí Minh nhấn mạnh sự cần thiết phải làm sao cho người dân có công ăn, việc làm để nâng cao đời sống vật chất và tinh thần. Trong lao động, Hồ Chí Minh luôn nêu cao quan điểm không phân biệt ngành nghề, lao động chân tay hay lao động trí óc, thậm chí “người lao động trí óc cũng phải làm được lao động chân tay. Nếu lao động trí óc không làm được lao động chân

tay và lao động chân tay không có trí óc thì đó là người lao động bán thân bất toại”¹. Nhà nước, Công đoàn cần “phải làm tốt công tác bảo hộ lao động. Phải thật sự chăm nom nơi ăn, nhà ở của công nhân, viên chức”², “phải cải thiện dần đời sống công nhân, nâng cao đời sống vật chất, văn hóa của giai cấp công nhân nói riêng và của nhân dân nói chung”³. Theo Hồ Chí Minh, muốn phát huy quyền làm chủ của mình, người lao động cần phải ra sức học tập, nâng cao trình độ văn hóa, khoa học - kỹ thuật, học quản lý, học nghề,... Đảng và Nhà nước cần coi trọng công tác đào tạo những người lao động một cách toàn diện, xây dựng phát triển đội ngũ

cán bộ khoa học - kỹ thuật, đội ngũ công nhân lành nghề. Đồng thời, quan tâm chính sách tiền lương cho người lao động. Bởi vì, chính sách tiền lương là một trong những động lực quan trọng để phát triển kinh tế. Nếu tiền lương không phù hợp với giá trị lao động, thì những tư liệu sinh hoạt cần thiết cho người lao động sẽ không được đáp ứng, dẫn đến mất động lực trong quá trình sản xuất.

Chính sách xóa đói, giảm nghèo.

Xây dựng CNXH là làm cho nhân dân được ăn no, mặc ấm, được học hành, có đời sống vật chất và tinh thần ngày càng được nâng cao. Hồ Chí Minh luôn coi trọng việc giúp người dân thoát khỏi đói nghèo, chính là góp phần thực hiện mục tiêu của CNXH. Hồ Chí Minh khẳng định: “Dân chỉ biết rõ giá trị của tự do, của độc lập khi mà dân được ăn no, mặc đủ. Chúng ta phải thực hiện ngay: 1. Làm cho dân có ăn. 2. Làm cho dân có mặc. 3. Làm cho dân có chỗ ở. 4. Làm cho dân có học hành”⁴. Để xóa đói, giảm nghèo, Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến vấn đề tăng gia sản xuất. Người yêu cầu “Tăng gia sản xuất! Tăng gia sản xuất ngay! Tăng gia sản xuất nữa! Đó là khẩu hiệu của ta ngày nay. Đó là cách thiết thực của chúng ta để giữ vững quyền tự do, độc lập”⁵. Song song với việc tăng gia sản xuất cần phải thực hành tiết kiệm. Người nói: “Lúc chúng ta nâng bát cơm mà ăn, nghĩ đến kẻ đói khổ, chúng ta không khỏi động lòng. Vậy tôi xin đề nghị với đồng bào cả nước, và tôi xin thực hành trước: *Cứ 10 ngày nhịn ăn một bữa, mỗi tháng nhịn 3 bữa. Đem gạo đó (mỗi bữa một bơ) để cứu dân nghèo*”⁶. Hồ Chí Minh kiên quyết phê phán những cán bộ tham ô, lãng phí. Theo Người, tham ô, lãng phí là một tội lớn không khác gì gián điệp, đó là thứ giặc nội xâm; tham ô, lãng phí những đồng tiền mà Nhà nước dành cho người nghèo thì càng gây tội lớn với

nhân dân, với đất nước. “Khi nhận được gạo, lại còn cấp phát tràn lan, chặm chạp, gạo đến người đói chặm, người không đói cũng nhận được gạo. Quá tẻ hơn nữa là gạo của Chính phủ giúp dân, chùng một nửa đến tay dân đói, còn một nửa bị tham ô, lãng phí”⁷. Theo Hồ Chí Minh, nước ta còn nghèo, nguồn lực của Nhà nước còn hạn chế, vì vậy cần huy động các nguồn lực của toàn xã hội là một giải pháp quan trọng để thực hiện có hiệu quả mục tiêu xóa đói, giảm nghèo.

Chính sách chăm sóc và bảo vệ sức khỏe nhân dân.

Sinh thời, Hồ Chí Minh rất quan tâm đến việc chăm lo sức khỏe cho nhân dân. Hồ Chí Minh khẳng định: “Mỗi một người dân yếu ớt, tức là cả nước yếu ớt, mỗi một người dân mạnh khỏe tức là cả nước mạnh khỏe...”⁸. Do đó, chăm lo sức khỏe toàn dân cần giảm thiểu những chênh lệch về khoảng cách giàu nghèo, vùng miền trong cả nước, phải hướng tới mọi người dân. Người dân phải được bình đẳng về quyền được khám chữa bệnh, được nằm viện điều trị khi cần, được hưởng thuốc theo bệnh và sử dụng các phương pháp điều trị phù hợp. Người yêu cầu hoạt động y tế trong chăm sóc sức khỏe nhân dân phải thực hiện phương châm dự phòng là chính, kết hợp phòng bệnh với chữa bệnh. Bảo vệ sức khỏe là trách nhiệm của mỗi người dân, là nhiệm vụ của Đảng và Nhà nước nhưng ngành Y tế giữ vai trò nòng cốt. Cũng như các hoạt động xã hội khác, mặt trận y tế cần có đội ngũ cán bộ trong công tác bảo vệ sức khỏe nhân dân. Vì vậy, “cán bộ cần phải thương yêu, săn sóc người bệnh như anh em ruột thịt của mình, coi họ đau đớn cũng như mình đau đớn”⁹.

Chính sách đối với người có công với cách mạng.

Trong cuộc kháng chiến chống Pháp đầy ác liệt, Hồ Chí Minh yêu cầu cần chọn một ngày

làm “Ngày thương binh”. Vì vậy, ngày 27-7-1947 được chọn làm “Ngày Thương binh, liệt sĩ”. Sau đó, ngày 27-7 hằng năm đã trở thành “Ngày Thương binh, liệt sĩ” của cả nước. Đối với thương binh, liệt sĩ và gia đình của họ, Hồ Chí Minh cho rằng, dù trong hoàn cảnh nào cũng giúp họ từng bước ổn định cuộc sống, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần. Người thường xuyên nhắc nhở các cơ quan, đoàn thể phải thực hiện thật tốt các chính sách của Đảng, Nhà nước đối với gia đình có công với cách mạng; phải có những việc làm thiết thực đê đên ơn đáp nghĩa đối với thương binh, liệt sĩ, những người có công. Người khẳng định: “Đối với những người đã dũng cảm hy sinh một phần xương máu của mình (cán bộ, binh sĩ, dân quân, du kích, thanh niên xung phong...), Đảng, Chính phủ và đồng bào phải tìm mọi cách làm cho họ có nơi ăn chốn ở yên ổn, đồng thời phải mở những lớp dạy nghề thích hợp với mỗi người để họ có thể dần dần “tự lực cánh sinh”. Đối với các liệt sĩ, mỗi địa phương (thành phố, làng xã) cần xây dựng vườn hoa và bia kỷ niệm ghi sự hy sinh anh dũng của các liệt sĩ, để đời đời giáo dục tinh thần yêu nước cho nhân dân ta”¹⁰.

2. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về chính sách xã hội ở Việt Nam hiện nay

Xuất phát từ yêu cầu, đòi hỏi từ thực tiễn, tiếp tục vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về chính sách xã hội (CSXH) trong công cuộc đổi mới đất nước là cần thiết, góp phần thực hiện đường lối đổi mới của Đảng. CSXH được Đại hội lần thứ VI (1986) của Đảng đề ra với chủ trương nhằm phát huy mọi khả năng của con người và lấy việc phục vụ con người làm mục đích cao nhất. Từ đây, xuyên suốt các kỳ Đại hội VII, VIII, IX, X của Đảng, trên cơ sở thực

tiễn phát triển đất nước, Đảng luôn nhất quán khẳng định vị trí, vai trò, mục tiêu, nhiệm vụ của chính sách xã hội, trong đó đặc biệt nhấn mạnh công bằng trong các chính sách xã hội. Đặc biệt, đến Đại hội XI (2011) của Đảng khẳng định: “*Chính sách xã hội* đúng đắn, công bằng vì con người là động lực mạnh mẽ phát huy mọi năng lực sáng tạo của nhân dân trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”¹¹. Tiếp đó, HNTU 5 khóa XI ra Nghị quyết số 15-NQ/TW, ngày 1-6-2012 “Về một số vấn đề về chính sách xã hội giai đoạn 2012 - 2020”, đề ra mục tiêu: Đến năm 2020, cơ bản bảo đảm an sinh xã hội toàn dân, bảo đảm mức tối thiểu về thu nhập, giáo dục, y tế, nhà ở, nước sạch và thông tin, truyền thông, góp phần từng bước nâng cao thu nhập, bảo đảm cuộc sống an toàn, bình đẳng và hạnh phúc của nhân dân.

Tại Đại hội XII (2016) của Đảng khẳng định: “Gắn kết chặt chẽ chính sách kinh tế với chính sách xã hội, phát triển kinh tế với nâng cao chất lượng cuộc sống của nhân dân, bảo đảm để nhân dân được hưởng thụ ngày một tốt hơn thành quả của công cuộc đổi mới, xây dựng và phát triển đất nước”¹². Đây là những định hướng quan trọng của Đảng, đảm bảo cho CSXH nhất quán và phù hợp với định hướng XHCN trong nền kinh tế thị trường ở nước ta.

Đại hội XIII (2021) của Đảng tiếp tục khẳng định: “Thực hiện tốt *chính sách xã hội*, bảo đảm an sinh và phúc lợi xã hội, an ninh con người, tạo chuyển biến mạnh mẽ trong quản lý phát triển xã hội, thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội; nâng cao chất lượng cuộc sống và hạnh phúc của nhân dân”¹³. Vì vậy, cần “Nhận thức đầy đủ và bảo đảm định hướng xã hội chủ nghĩa trong các chính sách xã hội..., bảo đảm tiến bộ và công bằng xã hội, tính bền vững trong các chính sách xã

hội, nhất là phúc lợi xã hội, an ninh xã hội, an ninh con người”¹⁴.

Đặc biệt, Nghị quyết số 42-NQ/TW, ngày 24-11-2023 “Về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng chính sách xã hội, đáp ứng yêu cầu sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong giai đoạn mới”, đã nêu bật những thành tựu quan trọng gần 40 năm đổi mới, thực hiện CSXH: Nhận thức của hệ thống chính trị và nhân dân về vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng của CSXH trong phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN ngày càng đầy đủ và sâu sắc hơn; Chính sách ưu đãi đối với người có công với cách mạng ngày càng được chú trọng; chính sách giảm nghèo bền vững đạt được những kết quả tích cực; vấn đề giải quyết việc làm cho người lao động được bảo đảm ngày càng tốt hơn; Hệ thống các cơ sở giáo dục, y tế tiếp tục được Nhà nước đầu tư, nâng cao chất lượng góp phần bảo đảm giáo dục, y tế, thông tin cơ bản cho nhân dân.

Nghị quyết cũng chỉ rõ, CSXH vẫn còn một số hạn chế nhất định: Kết quả giảm nghèo ở một số địa phương chưa vững chắc, sự phân hóa giàu - nghèo có xu hướng ngày càng tăng; đời sống một bộ phận nhân dân còn khó khăn. Việc bảo đảm các điều kiện y tế cơ bản, nhất là chất lượng của y tế cơ sở vẫn chưa đáp ứng yêu cầu trong tình hình dịch bệnh diễn biến phức tạp. Nghị quyết đề ra mục tiêu đến năm 2030: Xây dựng hệ thống CSXH theo hướng bền vững, tiến bộ và công bằng, không ngừng nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân, góp phần cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Để phát huy những giá trị cốt lõi của tư tưởng Hồ Chí Minh về CSXH, cần tiếp tục thực hiện tốt một số nội dung sau:

Thứ nhất, tăng cường công tác tuyên truyền, nâng cao nhận thức của các cấp ủy

Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân về vị trí, vai trò, tầm quan trọng, chủ trương của Đảng về CSXH trong giai đoạn hiện nay. Ra sức xây dựng và thực hiện CSXH theo hướng bền vững, lấy con người làm trung tâm, tất cả vì con người. Công tác tuyên truyền cần kiên trì, bền bỉ, dễ hiểu, dễ nhớ, dễ tổ chức thực hiện, đa dạng hóa các hình thức, phương pháp, cách thức tuyên truyền phù hợp với đối tượng và thực tiễn của từng địa phương như: thông qua sách, báo, panô, khẩu hiệu, tuyên truyền miệng, tuyên truyền lồng ghép qua các hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể dục, thể thao,... đặc biệt phát huy vai trò của các phương tiện truyền thông hiện đại trong tuyên truyền.

Thứ hai, tiếp tục thực hiện tốt chính sách ưu đãi người có công với cách mạng; quan tâm chăm lo đời sống vật chất, tinh thần người có công. Đẩy mạnh việc phát hiện, lập hồ sơ, giải quyết hồ sơ người có công trong chiến tranh. Tập trung đẩy nhanh việc xác định danh tính hài cốt liệt sĩ còn thiếu thông tin bằng phương pháp thực chứng và giám định ADN. Thực hiện tốt việc chăm sóc, tu bổ và nâng cấp các nghĩa trang, công trình ghi công liệt sĩ. Tiếp tục thực hiện đồng bộ các chế độ, chính sách ưu đãi nhằm giúp cho bản thân và gia đình người có công với cách mạng có mức sống bằng hoặc cao hơn mức trung bình chung của xã hội. Quan tâm công tác đào tạo nghề và giải quyết việc làm cho con em các đối tượng chính sách người có công.

Thứ ba, tiếp tục xây dựng và hoàn thiện hệ thống chính sách, pháp luật để thị trường lao động phát triển theo hướng linh hoạt, hiện đại, hiệu quả, hội nhập quốc tế, thúc đẩy tạo việc làm bền vững, có thu nhập cao. Thường xuyên nắm bắt nhu cầu của thị trường lao động, tập trung vào các lĩnh vực đang được

ưu tiên hiện nay như: chuyên đổi số, logistics, chất bán dẫn,... Quan tâm việc chuyển dịch lao động, việc làm theo địa lý, địa bàn, đảm bảo có cơ cấu phân bổ lao động, việc làm hợp lý trên toàn quốc. Đổi mới toàn diện hệ thống đào tạo, giáo dục nghề nghiệp theo hướng mở, linh hoạt nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực. Chú trọng đào tạo những kỹ năng ngoại ngữ, công nghệ thông tin, tính kỷ cương, kỷ luật,... để hội nhập với thị trường lao động của thế giới.

Thứ tư, tiếp tục rà soát và hoàn thiện hệ thống chính sách bảo hiểm xã hội, bảo hiểm y tế theo hướng linh hoạt, phù hợp với tình hình thực tế. Tăng độ bao phủ bảo hiểm xã hội, bảo hiểm y tế với tư cách là trụ cột chính của hệ thống an sinh xã hội. Cần có chính sách ưu tiên về nguồn lực tài chính từ ngân sách nhà nước, huy động các nguồn lực ngoài ngân sách nhà nước trong thực hiện chính sách an sinh xã hội. Thực hiện có hiệu quả các chương trình giảm nghèo, đảm bảo giảm nghèo bền vững. Động viên, khuyến khích các hộ nghèo có ý thức phấn đấu vươn lên thoát nghèo, không trông chờ ỷ lại vào Nhà nước, giúp họ tổ chức lại cuộc sống, tiết kiệm chi tiêu, sử dụng hiệu quả các nguồn vốn được hỗ trợ.

Thứ năm, nâng cao năng lực, hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về CSXH. Thực hiện rà soát hệ thống pháp luật về CSXH đảm bảo thống nhất, đồng bộ, phù hợp với mục tiêu, quan điểm mà Nghị quyết số 42-NQ/TW, ngày 24-11-2023, HNTU 8 khóa XIII “Về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng chính sách xã hội, đáp ứng yêu cầu sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong giai đoạn mới” đã đề ra. Tiếp tục kiện toàn tổ chức bộ máy quản lý nhà nước về CSXH theo hướng tinh gọn, hiệu quả. Đẩy mạnh cải cách hành chính và cải cách thủ

tục hành chính trong thực hiện CSXH theo hướng công khai, minh bạch, dễ hiểu, dễ nhớ, dễ thực hiện. Kiên quyết xử lý nghiêm những cán bộ, công chức, viên chức có hành vi nhũng nhiễu, tiêu cực, làm phát sinh thêm thủ tục hành chính, hồ sơ, giấy tờ hoặc để xảy ra tình trạng chậm trễ trong tiếp nhận và giải quyết thủ tục hành chính.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã để lại cho dân tộc Việt Nam một di sản vô giá đó là hệ thống tư tưởng Hồ Chí Minh, trong đó có tư tưởng về CSXH. Trong công cuộc đổi mới đất nước, Đảng và Nhà nước luôn nhận thức sâu sắc và khẳng định CSXH là công cụ quan trọng để thúc đẩy phát triển con người toàn diện, thể hiện bản chất ưu việt của chế độ XHCN ở Việt Nam. Vì vậy, vận dụng và phát triển sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh về CSXH sẽ góp phần thực hiện thắng lợi sự nghiệp xây dựng CNXH ở Việt Nam ngày càng phồn vinh, hạnh phúc vì mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

1. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 11, tr. 400

2. *Sđđ*, T. 13, tr. 434

3. *Sđđ*, T. 10, tr. 479

4, 5, 6, 8. *Sđđ*, T. 4, tr. 175, 135, 33, 241

7, 9. *Sđđ*, T. 9, tr. 519, 343

10. *Sđđ*, T. 15, tr. 616

11. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb CTQG, H, 2011, tr. 79

12. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb CTQGST, H, 2016, tr. 135-136

13, 14. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Nxb CTQGST, H, 2021, T. I, tr. 47, 48.